

DOI: 10.15421/151834

УДК: 52.075:061.1:001.891.3(477)

Теоретичні і методологічні засади організаційної побудови і функціонування територіальних громад як інтегрованих соціально-економічних організацій

Бобровська О. Ю., Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Обґрунтовані наукові положення щодо необхідності поглиблення, розширення і використання теорії організації при побудові і розвитку специфічних соціальних організацій – територіальних громад. Показана їх сумісність і ідентичність із організаціями виробничого характеру. Висвітлені питання значущості, першочерговості розгляду і вирішення завдань організаційного розвитку територіальних громад як сукупності складних, інтегрованих соціально-економічних організацій і соціальних інститутів організаційних форм розвитку суспільства на базовому, первісному рівні його існування в умовах децентралізації влади і модернізації місцевого самоврядування.

Досліджено еволюційний шлях теорії організації, методологічні і законодавчі засади якої спрямовані на організаційний розвиток підприємств переважно виробничого характеру. Здійснена детермінація можливостей використання законів організації і функціонування організацій до формування і функціонування територіальних громад як інтегрованих соціально-економічних складних організацій. Розглянута змістовна сутність моделей організацій і їх управлінські завдання як можливе організаційне підґрунтя для вдосконалення організаційних моделей розвитку громад.

Наведені докази необхідності подальшого розвитку теорії організації стосовно організацій нового типу – територіальних громад, діяльність яких забезпечується спільною територією проживання людей, розташованих у них різних організацій, взаємозв'язком, упорядкованістю і взаємозалежністю їх спільної діяльності, єдністю цілей спільного розвитку і участю жителів громад в їх досягненні. Побудовано алгоритм формування і обґрунтування теоретико-методологічного формулювання теорії організації стосовно соціальних організацій як підґрунтя сучасної інноваційної організації територіальних громад.

Ключові слова: теорія організації; принципи організації; закони організації; моделі організації; територіальна громада; соціальний інститут; організаційний розвиток

Theoretical and methodological foundations of the organizational construction and functioning of territorial communities as integrated socio-economic organizations

Bobrovska O. Yu., Dnepropetrovsk Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

The scientific positions on the necessity of deepening, expanding and using the theory of organization when building and developing specific social organizations – territorial communities – are grounded. It is shown their compatibility and identity with organizations of production character.

A comparative analysis of the evolution and methodological and legislative support for using the organization's theory to use its instruments in the construction and functioning of territorial communities is carried out.

Issues of importance, priority of consideration and solving problems of organizational development of territorial communities as a set of complex, integrated social and economic organizations and social institutions of organizational forms of development of society at the basic, initial level of its existence in conditions of decentralization of power and modernization of local self-government are outlined.

The evolutionary way of the organization theory, the methodological and legislative principles of which are aimed at the organizational development of enterprises with a predominantly productive nature is studied, including the principles of constructing a bureaucratic model of the organization structure, the principles of constructing human relationships, the principles of the theory of perception, and others. Determination of the possibilities of using the laws on organization and functioning of organizations for the formation and functioning of territorial communities as integrated socio-economic complex organizations is carried out. The essence of the models of organizations and their management tasks as a possible organizational ground for improvement of organizational models of community development is considered.

The proof of the necessity of further development of the organization's theory concerning the organizations

of a new type – territorial communities, whose activities are ensured by the common territory of people living, in different organizations, the interconnection, orderliness and interdependence of their joint activities, the unity of the goals of joint development and participation of community residents in their achievement. The algorithm of the formation and substantiation of theoretical and methodological formulation of the organization's theory concerning social organizations as the basis of the modern innovation organization of territorial communities is constructed.

Keywords: organization theory; principles of organization; organization's laws; organization models; local community; social institution; organizational development

Теоретические и методологические основы организационного построения и функционирования территориальных громад как интегрированных социально-экономических организаций

Бобровская Е. Ю., Днепропетровский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Обоснованы научные положения о необходимости углубления, расширения и использования теории организации при построении и развитии специфических социальных организаций – территориальных громад. Показана их совместимость и идентичность с организациями производственного характера. Освещены вопросы значимости, первоочередности рассмотрения и решения задач организационного развития территориальных громад как совокупности сложных, интегрированных социально-экономических организаций и социальных институтов организационных форм развития общества на базовом, начальном уровне его существования в условиях децентрализации власти и модернизации местного самоуправления

Исследовано эволюционный путь теории организации, методологические и законодательные основы которой направлены на организационное развитие предприятий преимущественно производственного характера. Осуществлена детерминация возможностей использования законов организации и функционирования организаций к формированию и функционированию территориальных громад как интегрированных социально-экономических сложных организаций. Рассмотрена содержательная сущность моделей организаций и их управленческие задачи как возможная организационная основа для совершенствования организационных моделей развития общин.

Приведены доказательства необходимости дальнейшего развития теории организации относительно организаций нового типа – территориальных громад, деятельность которых обеспечивается общей территорией проживания людей, расположенных в них различных организаций, взаимосвязью, упорядоченностью и взаимозависимостью их совместной деятельности, единством целей общего развития и участием жителей общин в их достижении. Построен алгоритм формирования и обоснования теоретико-методологического формулировки теории организации относительно социальных организаций как основы современной инновационной организации территориальных громад.

Ключевые слова: теория организации; принципы организации; законы организации; модели организации; территориальная громада; социальный институт; организационное развитие

Постановка проблеми.

Сучасний стан дійсності існування людства характеризується суттєвими змінами стереотипів, руйнуванням лінійного мислення, появою множини напрямів еволюції суспільства, розширенням простору шляхів розвитку, появою нових організаційних форм діяльності суспільства. Організаційні перетворення періодично здійснюються і в будь-яких організаціях. Вони мотивуються змінами законодавства, необхідністю підвищення ефективності праці, зміною цілей і умов діяльності, появою нової філософії господарювання, необхідністю адаптації до нових умов формування і плину господарських, політичних та інших процесів.

Організаційними змінами в структурі організацій, переглядом їх організаційних форм, ролі учасників процесів суспільної діяльності та іншими організаційними змінами супроводжуються і трансформаційні процеси в діяльності суспільства, які змінюють ідеологію суспільної праці.

Нові історичні періоди суспільного розвитку мотивують до появи нових знань і певних потреб у перегляді методологічних підходів до осмислення дійсності, набуття компетентнісних основ до нового, вірогідного бачення подальшого змінювання світу в просторі, часі й необхідності організаційної перебудови суспільної діяльності.

Особливою формою просторової організації життєдіяльнісних процесів суспільства на первісному рівні його існування є територіальні громади і їх місцеве самоврядування. Воно необхідне для створення умов життя людей, формування і досягнення умов забезпечення їх власних і суспільних інтересів, сприяння формуванню і плину процесів розвитку, забезпечення суспільного правопорядку, законності й контролю за їх дотриманням.

Аналіз досліджень і публікацій.

Сьогодні в територіальних громадах України здійснюються численні реформаторські зміни, пов'язані з процесами їх об'єднання, наданням громадам більшої самостійності, нових повноважень і відповідальності, що потребує системного аналізу існуючих моделей організації самоврядування і публічного управління громад і розробки пропозицій системного оновлення їх організаційного базису для формування нових умов господарювання. Ця проблема активізувала дослідження українських учених у цьому напрямі. У тому числі праці О. Амосова, М. Баймуратова, О. Батанової, М. Богіри, І. Хожило, Л. Беззубко, Р. Гришко, Ю. Кругул, Р. Примуш, К. Гочачілова, Т. Сікорської, Е. Брегхем, Н. Довгаль, С. Казис та ін. Однак переважна кількість наукових здобутків поки безпосередньо не спрямована на дослідження територіальних громад як складних організацій і їх системної цілісності як соціального інституту і соціальної організації, які потребують заміни старих форм організації, організаційного реформування і організаційного вдосконалення на наукових засадах.

Мета статті.

Дослідити і отримати уявлення про еволюційний шлях розвитку теорії організації і її законодавчо-методологічного апарату з метою їх застосування в розробці моделей організації і функціонування територіальних громад нового типу як складних інтегрованих соціально-економічних організацій і соціальних інститутів базового рівня існування суспільства.

Виклад основного матеріалу.

Свідома систематизація знань із побудови організацій і їх функціонування бере свій початок із загальної організаційної науки – тектології А. А. Богданова, знання якого спрямовуються на визначення єдиних способів організації, які спостерігаються як у природі, так і в людському житті [1; 2]. Із часом ця наука сформулювала концептуальні основи і низку принципів організації діяльності і управління, які й досі використовуються в загальній теорії систем, синергетиці та ін.

На сьогодні теорія організацій стала міждисциплінарною наукою, яка вивчає загальні властивості, закони і закономірності створення й розвитку організацій як системної цілісності. Її положення базуються на економічних законах, законах теорії систем, кібернетиці, теорії управління та ін. Знання теорії організації дозволяють на науковій основі проектувати організації, організаційну діяльність, системи управління, обирати і створювати і використовувати організаційні методи, технології, створювати організаційні умови і механізми та інший інструментарій ефективно організації діяльності організаційних систем, об'єднань чи угруповань. У межах розвитку теорії організацій для організацій, що виникають, формувались їх характеристики, змінювалось уявлення про організації як замкнені системи, пріоритетним став їх розгляд як відкритих систем, переглянуто підхід від погляду на раціональну природу організацій як організацій раціонально запрограмованих і незмінних дій до уявлення їх соціальної сутності. Сформувались і основні характеристики систем управління організаціями.

Історичний розвиток організацій став відображатися в кривій їх життєвого циклу, у якому виділяються такі узагальнені етапи: період становлення (осмислення своєї місії і цілей, формування стратегій розвитку); етап колегіальності (період творчого піднесення, швидкого зростання); етап формалізації діяльності (період стабілізації); етап формалізації ролей (стабілізація структур, акцент на ефективність); етап реструктуризації (період зниження темпів зростання, необхідність структурних змін, поява нових потреб, прагнення до підвищення комплексності, децентралізації, диверсифікації); етап спаду (різке падіння збуту продукції чи послуг, пошук нових можливостей і шляхів розвитку).

Втім, наукові здобутки теорії організації здебільшого стосуються виробничих організацій, до яких не можуть бути повністю віднесені територіальні громади. Тому використання знань теорії організації для територіальних громад доцільно здійснювати на основі їх порівняльного аналізу з організаціями виробничого профілю, ознайомлення з досвідом їх створення, виокремлення спільних і відмінних рис та визначення можливостей ідентифікації і розвитку наукових засад теорії і практики організації до особливостей специфічного типу організації «територіальна громада».

Територіальні громади являють собою соціально-економічні організації і соціальні інститути, які створюються людьми і заради людей. В них вирішується ціла низка суспільних, соціальних, економічних, господарських, політичних і інших завдань, які, у свою чергу, поділяються на виробничі, соціальні, економічні, екологічні, творчі, управлінські та інші завдання, що вирішуються їх структурними елементами, що входять до складу територіальних громад. Тому загальноприйняте поняття «організація» до поняття «територіальна громада» доцільно розглядати як просторову організацію проживання і праці спільноти людей, діяльність яких інтегрована, певним чином упорядкована і розкривається в організаційній сукупності та організаційних відносинах, що виражають об'єктивні форми людського об'єднання заради забезпечення власних потреб, використання спільної власності і спільних речових факторів, трудових процесів, забезпечуваних інформаційними, виробничими, соціальними та управлінськими зв'язками, технологічними засобами спільної діяльності і владними відносинами.

Організації «територіальні громади» являють собою складні ієрархічні системи, структури яких складаються із організацій і підприємств комунальної власності, державних підприємств, суспільних, соціальних і інфраструктурних підприємств, системи організацій місцевого самоврядування, публічного управління і адміністрування.

Українські вчені, досліджуючи територіальні громади (муніципальні утворення), за характером їх розвитку визначають три їх типи: з генеруючим потенціалом, з підганяючими можливостями і з відштовхуючими властивостями. При цьому увага акцентується на корпоративності територіальних громад. Автори стверджують, що явище корпоратизму, на якому побудована множина господарюючих організацій, одночасно зачіпає і територіальні громади загалом. Тому їх слід розглядати як організації з корпоративною структурою [12].

Незважаючи на множинність складових самостійних структур у складі територіальних громад і специфіку їх організації, територіальні громади характеризуються цілісністю. Ця властивість забезпечується спільною територією проживання людей і розташування на ній різних організацій, єдністю цілей спільного розвитку і участю в їх досягненні, взаємозв'язками й упорядкованістю спільної діяльності при забезпеченні плинності

процесів реалізації стратегій і планів розвитку. У результаті формуються спільні економічні, соціальні і культурні цінності та настанови до підвищення освіти й компетенцій, спільне бачення шляхів розвитку, і активізується участь жителів громади у суспільній діяльності. Це робить кожен територіальну громаду цілісним, складним організаційним утворенням, яке від загальної форми організацій відрізняється лише відмінною структурою своїх складових і, переважно, соціальною цілеспрямованістю їх діяльності, що пояснюється особливістю історичного шляху їх формування, становлення та цілепокладання.

Особливість історичного шляху розвитку територіальних громад у тому, що він збігається з еволюційним розвитком суспільства і перебуває, насамперед, під дією суспільного розвитку. Водночас формування територіальних громад як господарських структур, соціальних інститутів і організацій перебуває під безпосереднім впливом законів розвитку організацій, що робить необхідним розгляд їх створення, функціонування й оцінювання з точки зору впливових чинників їх розвитку у сукупності і взаємодії з організаціями виробничого характеру.

Порівнявши зміст етапів життєвого циклу організацій та ідентифікувавши їх з особливостями етапів розвитку територіальних громад, можна стверджувати, що зміст і послідовність етапів їх становлення і розвитку загалом збігаються, хоча й мають певні специфічні відмінності. Принциповим із них є зміст останнього етапу – стрімкий спад виробничих можливостей і поява руйнації організації (підприємства). Однак справа в тому, що соціальна сутність територіальних громад як соціальних організацій не має тенденцій до соціальної деградації. Періодично їх життєвий шлях хоч і має тенденції до погіршення стану і результату економічних, виробничих чи інших видів діяльності, не завершується руйнацією громад. Громади постійно виходять із цього періоду, спираючись на поповнення людського інтелекту, соціального співробітництва, співпраці та інших нематеріальних чинників розвитку. При цьому потужність соціального потенціалу не зменшується, а має властивість до саморозвитку, самовідтворення і нагромадження. При цьому активізуються процеси інтенсивного творчого пошуку, поглиблення знань і компетенцій, їх інноваційності й інституціалізації. Водночас для забезпечення сталості розвитку територіальних громад, з огляду на їх економічний базис, виникає потреба у більш глибокому пізнанні еволюції

теорії виробничих і невиробничих організацій, пізнанні дотримання законів їх побудови і функціонування на еволюційному шляху розвитку.

Враховуючи, що більшість існуючих законів сформовані на теорії і принципах науки для організацій виробничого характеру і виробничої спрямованості, розглянемо основні вежі шляхів

їх відкриття під кутом можливості їх застосування при оновленні і побудові соціальних організацій особливого типу – сучасної моделі територіальних громад як складних, інтегрованих соціально-економічних організацій. Розвиток управлінської думки стосовно змісту основних складових теорії організацій надано в табл. 1 [6 – 10].

Таблиця 1

Історичні вежі розвитку управлінської думки стосовно формування теорії організації

Назва складових теорії	Перелік і зміст наукових пропозицій і їх практичного використання
Принципи наукового управління (Ф. Тейлор)	Сформована низка загальних принципів, які з часом склали основи класичної теорії організації (розподіл праці, вимір робочого часу процесів, функціональне керівництво, правила виконання робіт, програма стимулювання, праця як індивідуальна діяльність, мотивування, роль особистих здатностей)
Принципи побудови бюрократичної моделі структури організації (М. Вебер)	Ідеальна бюрократична організація передбачає розподіл праці і правила розподілу влади; відповідальність; систему процедур, які визначають порядок дії, відбір і висунання працівників на посади згідно з їх кваліфікацією, зведення до мінімуму ролі окремих особистостей, чітка ієрархія взаємовідносин. Термін «бюрократія» і зараз використовується до державних службовців
Принципи побудови ефективної організації (А. Файоль)	Чіткі цілі, єдність управління, чіткі лінії передачі розпоряджень, права, рівні з відповідальністю і обов'язками, раціональний розподіл праці і групування завдань за підрозділами, сприятливі умови для прояву ініціативи, особлива роль структури управління
Принципи побудови школи людських відносин (А. Мейо)	Принципи пропонують уявлення про можливу поведінку працівників в організації, необхідність розвитку у керівників соціальних навичок, розуміння підлеглих, що сприятиме зростанню продуктивності праці
Теорія сприйняття (Ч. Барнард)	Теорія сприйняття пояснює взаємовідносини керівників і підлеглих (кооперація, співпраця, зусилля координації в досягненні цілей, організація комунікацій, корпоративні цілі, почуття єдності, гідності, система стимулів, інформаційні зв'язки, адміністрування організацій)
Теорія Х – теорія Y (Д. Макгрегор)	Теорія Х – управління і контроль з боку керівництва шляхом прямого використання влади; теорія Y – являє собою протилежну ситуацію як позицію сторін по різні сторони континууму, субординація підлеглих і становлення колективу в ідеальному середовищі
Сучасна теорія організацій	Розвивається у трьох напрямках: – ситуаційний підхід – визначає, що не існує єдиного шляху розвитку. Організація повинна пристосовуватися до умов навколишнього середовища; – екологічний підхід – передбачає, що серед організацій повинні виживати ті, що більш пристосовані до забезпечення природного середовища; – підхід організаційного навчання – обов'язкове навчання персоналу всієї організації, переоцінення і переосмислення досвіду організації, її цілей і цінностей. Для кожної управлінської ситуації існують свої оптимальні вимоги.

Як свідчить зміст основних наведених принципів і правил організації діяльності, за етапами і кроками формування більшість їх спрямована на наукове управління організаціями, має майже універсальний характер, що підтверджується їх широкою апробацією і використанням.

Шлях їх появи і кінцевої спрямованості був послідовним і безперервним. Спочатку були сформульовані загальні правила і принципи організації діяльності, потім вони розподілилися на організацію продуктивної діяльності у виробничих і управлінських структурах, далі їх стали враховувати під час організації різних типів і їхніх структурних підрозділів. Завдяки цьому сформувалися технології розподілу праці, її унормованості, правила виконання індивідуальних і колективних

завдань. Із часом були визначені і доповнені умови і чинники продуктивності праці, її стимулювання і мотивування, контролю результатів та ін. На сучасному етапі здійснюється подальша диференціація складових теорії організацій за різними галузями, видами діяльності, ієрархічними рівнями та іншими ознаками.

Розвиток управлінської думки, стосовно складових теорії організації і їх змісту, сприяв появі низки моделей організації і законів їх побудови та функціонування. Моделі організацій, які найбільш широко використовуються, наведені в табл. 2. Формування моделей розвитку, їх апробація і практичне застосування одночасно підтримувалося визначенням законів побудови і функціонування організацій [3; 4; 11].

Таблиця 2

. Основні моделі організацій, які використовуються в практиці їх побудови

Назва	Основні складові і зміст
Класична модель організації	Єдність керівництва, чіткий розподіл обов'язків. Основні риси – організаційні цілі, структура і процеси, характер організаційної поведінки, тип системи управління, розвиток
Неокласична модель	Будується за умови врахування можливостей людини, яка не тільки виконує певну роботу, а й має певні соціальні інтереси. Враховуються організаційні цілі, структура процесів, характер організаційної поведінки, тип системи, розвиток і головні напрями вдосконалення, у тому числі спрямовані на інтереси людей
Системна модель	Представляє організацію як соціальну систему, що складається із взаємопов'язаних змінних складових і розглядає організацію як систему, яка входить до складу більш широкої системи суспільства
Інституційна модель	Розгляд організації як політичного інституту, як об'єднання людей, які переслідують власні цілі. Функціонування організацій обумовлене не тільки раціональною структурою, а і врахуванням соціально-психологічних потреб окремих груп, колективів і особистостей. Характерні складові моделі: організаційні цілі, структури і процеси, характер організаційної поведінки, тип системи управління, розвиток, напрями удосконалення

Ідентифікувавши певну організаційну і економічно-соціальну спільність промислових і соціальних організацій, можна здійснити інтерпретацію законів організації до побудови і організації територіальних громад (табл. 3 і табл. 4 відповідно) [3; 5; 6; 10].

Здійснена спроба інтерпретації основних моделей і основних законів організації і функціонування організацій до їх використання при розробці шляхів організаційного розвитку територіальних громад свідчить, що основний зміст моделей і законів організації вже тепер успішно використовується під час вирішення проблем їх організаційної побудови і функціонування.

Водночас соціальна спрямованість і переважання соціального характеру діяльності громад у сучасних умовах господарювання мотивує поглиблення уваги врахування специфіки територіальних громад як самоорганізованих, інтегрованих соціально-економічних організацій їх організаційної підтримки і організаційного розвитку. Необхідним стає уточнення особливостей організаційної сутності і змісту самоврядної діяльності і розробка теоретико-методологічних і практичних засад інноваційного їх удосконалення на шляху до сталого розвитку і його своєчасного випереджального організаційного забезпечення.

Таблиця 3

Закони побудови організацій у проекції на побудову територіальних громад

Назва законів	Інтерпретація змісту законів для їх імплементації в принципі побудови територіальних громад
Закон побудови організації	Відображення і забезпечення внутрішньо стійких зв'язків між елементами організації і впливом чинників на її оточення загалом
Закон цілісності (емержентності)	Виявляється в можливості виникнення в громадах «нових» інтегральних якостей, не властивих її компонентам, а взаємообумовлених її частинами у трьох напрямках: <ul style="list-style-type: none"> – властивості територіальних громад як цілого не є сумою якостей їх складових частин. Він встановлює зміни взаємозв'язків територіальних громад із навколишнім середовищем і втрати її елементами деяких властивостей, коли виникають нові елементи в структурі громад; – властивості територіальних громад як соціальної організації залежать від властивостей її елементів. Він показує взаємозалежність територіальних громад як цілісностей від їх складових елементів; – будь-яка організаційна система перебуває між крайніми станами: абсолютної цілісності і абсолютної адитивності
Закон пропорційності і композиції	Потребує пропорційності між елементами і складовими територіальних громад як цілісностей за будь-яких можливих змін. Це дозволяє максимально використовувати потенціал розвитку, яким володіє громада. Реалізація цього закону потребує оптимальної композиції її стану, загальних, спеціальних і окремих цілей розвитку
Закон ієрархічності	Потребує упорядкування взаємодії територіальних громад як багаторівневих систем від вищих до нижчих рівнів. Вищі рівні виступають як керуючі, а нижчі – як керовані. В ієрархічній побудові організації «територіальна громада» існують структурна і функціональна диференціація, спеціалізація діяльності для виконання певних функцій

Таблиця 4

Закони функціонування організацій, детерміновані до територіальних громад

Назва законів	Зміст законів, інтерпретованих до функціонування територіальних громад як організацій
Закон необхідного різноманіття	Різноманіття організаційних форм, технологій, організаційних схем і інших організаційних інструментів, які перебувають в арсеналі керівних територіальних громад і можуть бути використані для їх організаційного вдосконалення, що дозволяє маневрування і комбінування можливостей їх розвитку
Закон самоорганізації	Здатність територіальних громад протидіяти руйнівним тенденціям, адаптуватися до зовнішніх викликів, змінюючи за необхідності внутрішню структуру громад, але зберігаючи їх цілісність
Закон самозбереження	Здатність до забезпечення стабільності й розвитку, не допускаючи бюрократизації і застою, враховуючи другий закон термодинаміки і характер процесів, які відбуваються в природі, і закон Берталанді, який свідчить, що кінцевий стан відкритої системи не залежить від її початкового стану, а визначається плином її внутрішніх процесів

Закон розвитку організації	Стверджує, що кожна система (економічна, соціальна, екологічна, біологічна) прагне досягти найбільшого сумарного потенціалу при проходженні власного життєвого циклу (для територіальних громад – на шляху до сталого збалансованого, комплексного розвитку)
Закон визначення ролі суспільного способу їх виробництва	Соціально-економічний прогрес суспільства змінює суспільні способи виробництва і навпаки. Для рівня територіальних громад його дотримання буде стимулювати використання сучасних форм організації суспільної діяльності, демократизації і соціалізації відносин
Закон прискороного зростання людської цивілізації загалом і економічних систем зокрема	Розвиток знань, успадкованих від попередніх поколінь і їх сучасний розвиток зумовлюють зростання людської цивілізації. З'являються різні моделі соціально-економічного розвитку, зростає інваріантність еволюції економічних систем, з'являються можливості появи найсправедливіших форм соціально-економічних формацій

Висновки.

Узагальнюючи вищезазначене доходимо до висновку, що як об'єкти дослідження територіальні громади слід розглядати як складно побудовані ієрархічні інтегровані соціально-економічні організації і відносно самостійні суб'єкти територіального простору, які мають економічні, соціальні, людські, техніко-технологічні, ментальні, культурні, інституційні, когнітивні, історичні та інші підсистеми, пов'язані між собою і зовнішнім середовищем. Їх організаційна побудова, оновлення й розвиток потребують наукового дослідження трансформаційних особливостей їх еволюційного шляху розвитку з урахуванням соціо-економ-екологічної концепції і прогнозованих змін системного і локального характеру.

Організаційні зміни, що з'являються на сучасному етапі розвитку громад, мають надзвичайно широкий спектр свого прояву: владні зміни, зміни в змісті управлінської діяльності, зміни управлінських структур, зміни ролі ієрархічних рівнів, цілей діяльності, зміни в розподілі управлінських повноважень і відповідальності, зміни організаційних технологій, базових елементів структури організацій, концентрація і деконцентрація, централізація і децентралізація повноважень, поява нових чинників впливу, виникнення потреб підвищення продуктивності праці, потреба в скороченні адміністративних та інших витрат, зміни у стані економічної безпеки, соціальної і ресурсної захищеності та ін.

Зазначені і можливі види змін впливатимуть на зміну параметрів, характеристики і результати функціонування складових територіальних громад, які набуватимуть нових непередбачуваних

тенденцій власного розвитку. Вони порушуватимуть комплексність, збалансованість і пропорційність їх організаційних ресурсів, організаційних можливостей та організаційного потенціалу громади, що суперечать стратегії їх сучасного розвитку.

Подальші дослідження територіальних громад як інтегрованих соціально-економічних організацій доцільно здійснювати в такій послідовності:

- визначення і обґрунтування методів наукового пізнання територіальних громад за їх ознаками, призначенням, характеристиками і параметрами як складних систем соціально-економічного характеру в просторі їх існування;
- переосмислення існуючих і потрібних знань про «територіальні громади», їх ролі і значущості як соціальних організацій сучасного рівня розвитку суспільства і суб'єктів публічного управління;
- узагальнення існуючих концепцій подальшого розвитку теорії організації і її використання при розробці теорії організації територіальних громад як складової загальної теорії організації комплексного типу в публічному управлінні та адмініструванні в місцевому самоврядуванні;
- визначити та ідентифікувати сьогоденні і стратегічні проблеми подальшого організаційного розвитку територіальних громад і їх організаційного забезпечення;
- розробити і обґрунтувати модель організації територіальних громад як об'єктів і суб'єктів самоврядування, публічного управління й адміністрування.
- запропонувати наукове обґрунтування

методології аналізу й оцінювання стану і організаційного розвитку територіальних громад як передумов удосконалення і розвитку їх організаційного потенціалу і його ефективного використання;

– розробити науково обґрунтовані організаційні механізми суб'єкт-суб'єктного і суб'єкт-об'єктного управління організаційними ресурсами територіальних громад, що оновлюються і розвиваються, із використанням систем-

ного, синергетичного, проектного, цільового і процесного підходів;

– сформулювати види, кількість і зміст сходнок розвитку теорії організацій територіальних громад;

– запропонувати заходи інституціалізації організаційних форм інтегрованих господарюючих суб'єктів і законодавчо-нормативного забезпечення організаційних процесів їх функціонування.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Богданов А. А. Всеобщая организационная наука (тектология) / А. А. Богданов. – М.-Л.: Книга, 1925. – Часть 1. – 300 с.
2. Богданов А. А. Всеобщая организационная наука (тектология) / А. А. Богданов. – М.-Л.: Книга, 1927. – Часть II. – 240 с.
3. Дьячков А. Г. К вопросу организации коммуникационных инфраструктурных пространственных систем региона / А. Г. Дьячков, Н. М. Сурнина, Е. А. Шишкина // Российское предпринимательство. – 2016. – Т. 17. – № 24. – С. 3515-3530.
4. Осипов В. С. Проектно-функциональная структура управления для государственных органов / В. С. Осипов // Вопросы государственного и муниципального управления. – 2016. – № 3. – С. 219-230.
5. Смирнова М. В. Организационный потенциал промышленного предприятия и методы его оценки с целью повышения качества менеджмента: автореф. дис. ... на соиск. Степени канд. экон. наук : 08.00.05 / М. В. Смирнова. – СПб., 2006. – 18 с.
6. О'Шонесси Дж. Принципы организации управления фирмой / Дж. О'Шонесси. – М.: Прогресс, 1979. – 133 с.
7. Мильнер Б. З. Теория организации / Б. З. Мильнер; 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М, 2000. – 480 с.
8. Некрасов С. И. Факторы организационного развития предприятия / С. И. Некрасов Н. А. Некрасова, О. В. Бусыгин. – М.: Издательский дом «Академия естествознания», 2009. – 80 с.
9. Файоль, Н. Управление – это наука и искусство / Н. Файоль, Г. Эмерсон, Ф. Тэйлор, Г. Форд. – М.: Республика, 1992. – 349 с.
10. Латфуллин Г. Р. Теория организации : учебник для вузов / Г. Р. Латфуллин, А. В. Райченко. – СПб.: Питер, 2004. – 395 с.
11. Примуш Р. Б. Инструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / Р. Б. Примуш, К. М. Гочачілов, В. В. Луцюк [та ін.]. – Київ: Ваіте, 2007. – 432 с.
12. Мельник А. Ф. Управління розвитком муніципальних утворень: теорія, методологія, практика : монографія / А. Ф. Мельник, Г. Л. Монастирський. – Тернопіль: Економ. думка, 2007. – 476 с.

REFERENCES

1. Bohdanov, A.A. (1925). *Vseobshchaja orhanyzacyonnaja nauka (tektolohyja)* [General organizational science (tectology)]. (Vol. 1). Moscow.-Leningrad: Knyha [in Russian].
2. Bohdanov, A.A. (1927). *Vseobshchaja orhanyzacyonnaja nauka (tektolohyja)* [General organizational science (tectology)]. (Vol. 2). Moscow.-Leningrad: Knyha [in Russian].
3. Djachkov, A.H., D'jachkov, A.G., Surnina, N.M., & Shishkina, E.A. (2016) K voprosu orhanyzacyi kommunykacionnyh ynfrastrukturnyh prostranstvennyh system rehyona [On the organization of communication infrastructure spatial systems of the region]. *Rossyjskoe predprynimatel'stvo*, 17 (24), 3515-3530 [in Russian].
4. Osypov, V.S. (2016) Proektno-funkcyonal'naja struktura upravlenyja dlja hosudarstvennyh orhanov [Design-functional management structure for state bodies]. *Voprosy hosudarstvennoho y munycypal'noho upravlenyja*, 3, 219-230 [in Russian].
5. Smyrnova, M.V. (2006) *Orhanyzacyonnyj potencyal promyshlennoho predpryatyja y metody ego ocenky s celju povyshenija kachestva menedzhmenta* [Organizational potential of an industrial enterprise and methods for its evaluation with the aim of improving the quality of management]. Extended abstract of candidate's thesis [in Russian].
6. O'Shonessy, J. (1979) *Principy orhanyzacyi upravlenyja firmoj* [Principles of the organization of management of the firm]. Moscow: Progress [in Russian].
7. Mylner, B.Z. (2000) *Teoryja orhanyzacyi* [Theory of Organization]. (2nd ed., rev.). Moscow: Ynfra [in Russian].

8. Nekrasov, S.Y., Nekrasova, N.A., & Busyhyn., O.V. (2009) *Faktory orhanyzatsionnogo razvytyja predprijatyja: monohrafyja* [Factors of organizational development of the enterprise]. Moscow: Akademyja estestvoznanyja [in Russian].
9. Fajol, N., Emerson, H. Tejlor, H., & Ford, H. (1992) *Upravlenye – eto nauka i iskusstvo* [Management – is science and art]. Moscow: Respublyka [in Russian].
10. Latfullyn, H.R., & Rajchenko, A.V. (2004) *Teoryja orhanyzatsyy* [Theory of Organization: A Textbook for Universities]. SPb: Pyter [in Russian].
11. Prymush, R.B., Hocachilov, K.M., & Lucjuk, V.V. (2007) *Instrumenty rozvytku objednanyh terytorial'nyh hromad v umovax decentralizaciji vlady* [Instruments of development of united territorial communities in the conditions of decentralization of power]. Kyiv: Vaite [in Ukrainian]
12. Melnyk, A.F., & Monastyrskyj, H.L. (2007) *Upravlinnja rozvytkom muncypalnyx utvoren: teorija, metodolohija, praktyka* [Management of the Development of Municipalities: Theory, Methodology, Practice]. Ternopil: Ekonom. Dumka [in Ukrainian]

Бобровська Олена Юрїївна

Д. держ. упр., проф., завідувач кафедри економіки та регіональної економічної політики
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України
49044, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29

Bobrovska Olena

Doctor in Public Administration, Professor, Head of the Department of Economy and Regional Economic Policy

Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration National Academy of Public Administration under the President of Ukraine
29, Hoholya Str., Dnipro, 49044, Ukraine

Email: bobelur@meta.ua

Цитування: Бобровська О. Ю. Теоретичні і методологічні засади організаційної побудови і функціонування територіальних громад як інтегрованих соціально-економічних організацій / О. Ю. Бобровська // *Аспекти публічного управління*. – 2018. – Т. 6. – № 6-7. – С. 14-23.

Citation: Bobrovska, O.Y. (2018). Teoretychni i metodolohichni zasady orhanizatsiinoi pobudovy i funktsionuvannya terytorialnykh hromad yak intehrovanykh sotsialno-ekonomichnykh orhanizatsii [Theoretical and methodological principles of organizational structure and functioning of territorial communities as integrated socio-economic organizations]. *Public administration aspects*, 6 (6-7), 14-23.

Стаття надійшла / Article arrived: 01.06.2018

Схвалено до друку / Accepted: 14.06.2018